

מרדכי טייכנר - יליד 1930

עלה בשנת 1948 מבודפשט, הונגריה
נרשם ע"י דב ורדי ליום הזיכרון לשואה ולגבורה, תשמ"ד
התפרסם בחוברת "בצרוור אחד" מס' 6

על משפחתי אני יודע מה שסיפרו לי כמו באגדה. אחד הסבים שלנו בא מגרמניה להונגריה וקיבל את השם טייכנר, כי בנה איזה גשר מעל אגם (טייך).

נולדתי בבודפשט. אחר כך עברנו לפרבר "אויפשט", שהיום הוא חלק מהעיר עצמה. פירוש השם "פשט החדשה". השתייכנו ליהדות המתבוללת בהונגריה, כלומר, שמירה על מידה מסוימת של כשרות ושמירה על החגים – ראש השנה, יום כיפור ופסח. היינו, איפוא, הונגרים "עם דת יהודית".

אבא שירת ארבע שנים בצבא ההונגרי במלחמת העולם הראשונה ונפצע בטריאסט. הוא זכה לקבל את אחד העיטורים הגבוהים, שני או שלישי בדירוג "צלב קארול". היה תותחן וגם מכונאי, הרבה אני יודע עליו. במשפחתו של אבא היו עשרה אחים ואחיות. כך גם במשפחה של אמא. המשותף לכולם שהם הושמדו בשואה, למדתי בבי"ס כללי. עד שנת 1944,

כשהגרמנים נכנסו להונגריה, כמעט שלא הרגשתי אנטישמיות. הפעם האחת שחוויתי

אנטישמיות, וזכיתי לכותרת בעיתון, הייתה כאשר המורה שלי בחר בי לדקלם את ההמנון ההונגרי באסיפת עם בכיכר המרכזית בעיר - "כיכר הגיבורים". למחרת

הופיעה רשימה על כך בעמוד הראשון של אחד העיתונים תחת כותרת המאשימה את המורה בחוסר פטריוטיות. הניסוח היה בערך כך: "שערוריה תרבותית: ילד יהודי דיקלם את ההמנון ההונגרי". לא היה לאירוע הזה כל הד בביה"ס עצמו ובמשפחה, קיבלנו את הדבר כמובן מאליו, כך זה צריך להיות. הייתי אז בן 12-13 ולא התיחסתי כלל לעניין. הייתי ספוג חינוך הונגרי לאומני. אני יודע בעל פה עד היום הרבה משירי המשורר פטפי. הוא כתב בשפה עממית ומובנת לכל. למשל: "הונגרים, אל תאמינו לגרמנים / יגרשו אותנו ממולדתנו / יביאו עלינו מלחמה / אבל אנחנו לא ניתן". כך חונכנו.

הרב ראשי, ד"ר פרידמן, לא היה נותן ליהודי ציוני דריסת רגל בבית הכנסת. אם יהודי ציוני היה נכנס לבית הכנסת הוא לא היה פותח בדרשה. האיש היה אנטי ציוני מובהק והונגרי לאומני קיצוני. הוא מת לידי באושוויץ. כיוון שלא נראיתי כיהודי ושיחקתי כדורגל יפה לא נטפלו אלי הילדים, כמו אל אחד הילדים היהודים האחרים בכיתה, שהיה ג'ינג'י, שמן ומנומש. הוא סבל מאוד. לזכותו יש להגיד שהוא ידע לשחק שח יפה. במשפחתי לא היו נישואי תערובת באותן השנים. לאבא היה בית חרושת למסמרים, נגריה וחנות רהיטים. הספקתי ללמוד רק שבע שנים.

כאשר הגרמנים נכנסו הייתי בשנה השמינית, אבל אז סגרו את בית הספר. הגרמנים נכנסו לבודפשט בבוקר של יום ראשון. ברחובות היו טנקים וחיילים רבים. ברדיו השמיעו הודעות כל הזמן. אחר כך באו החוקים האנטי יהודיים. עדיין לא ידעו שבין השנים 1941 ל-1944 הגרמנים השמידו את רוב יהודי אירופה. היינו שאננים. אפילו כשלקחו אותנו למחנה חשבנו שכל אחד ימשיך לעבוד במקצועו. אולי המנהיגות ידעה, אבל הם לא פרסמו את זה. עד שלא הגענו לאושוויץ לא ידענו, אף לא בדרך לשם, ובודאי לא בגטו. הגטו למעשה היו "הבתים המסומנים". קודם עברנו לדירה יותר קטנה, אחר כך התחילו לצופף יותר, שתי משפחות ביחד וגם שלוש. הוציאו אותנו בהמשך לבית חרושת ללבנים. עד היציאה לאושוויץ לא היה חסר לנו אוכל כי ליהודים היה כסף. עדיין לא הייתה חרדה. אחר כך לקחו

ההורים של מרדכי

לנו את הכל. האם ידענו על המלחמה? מה הכרנו מהתרבות ההונגרית? אני זוכר שהיו שנים עשר עיתוני בוקר בעיר, ואני יודע לחזור על השמות של כולם. קיבלנו שלושה עיתונים מדי יום לבית - עיתון בוקר, עיתון ערב ועיתון ספורט. אכלנו את התעמולה הגרמנית על המלחמה. הגרמנים היו כבר בנסיגה בשנת 1944, אבל אנחנו ידענו שהם "עברו לעמדות התקפה".

אשר לתרבות, אחותי אהבה תיאטרון וגם שיחקה בו. היו המון תיאטרונים בעיר, גם הרבה מוסיקה. אחי ואחותי, שניהם ניגנו בכינור. בכלל התרבות נשלטה על ידי יהודים, וכך גם היום, התרבות והכלכלה.

הורטי, ראש הממשלה ההונגרי היה אנטישמי, שהשתתף במו ידיו ברציחת יהודים במלחמת העולם הראשונה. בנו התחתן עם יהודייה, ומתוך הערכה למקומם של היהודים בארצו נעשה יותר מתון ורצה לשמור על היהודים בפני הגרמנים. הגרמנים מינו את סטואי לראש ממשלה אחרי הורטי. המנהיג הפשיסטי סאלאשי שלט בכל. הוא ביצע את רצון הגרמנים.

הנסיעה לאושוויץ מוכרת. היינו 55 בקרון ובתוכו התרחש הכל. לצרכים היה חור אחד בפינה. מה קורה כשיש זקנים מעל גיל שבעים וילדים קטנים בני שנה ושנתיים. נוסעים חמישה ימים בלי אפשרות לשכב, לכל היותר אפשר רק לשבת על הרצפה. כאשר עברנו את הקרפאטים זה היה כל כך יפה. הייתי נער בן 14 פלוס, נהייתי מן המראה.

הגענו בבוקר לאושוויץ. מייד קיבלנו הוראות, תוך צעקות ונביחות של כלבים: "מהר! מהר! תניחו את החפצים! יחזירו אחר כך! תתחלקו גברים ונשים! בשורה! וכו' וכו'." היינו מבולבלים. לא יכולנו לחשוב. אבא עמד שלישי אחרי. לפני שהגעתי למנגלה הוא אמר לי: "אם ישאלו אותך בן כמה אתה, תגיד שבע עשרה". וכך עשיתי. כנראה שלמנגלה היו לו ספקות לגבי, לכן שאל. הוא בדרך כלל לא דיבר, רק הורה באצבע. הוא שלח אותי הצידה יחד עם אבי. אחותי ואמא הלכו בנפרד. את אמא שלחו ישר להשמדה. את אחותי לעבודה. אחי הבכור נלקח עוד קודם למחנה עבודה וכך ניצל. אני נשלחתי עם אבא לעבודה. מהמשפחה שלנו שרדנו שלושת הילדים, זה מקרה נדיר מאוד. מעטות המשפחות שבהן כל הילדים נשארו בחיים. אצל הדודים ובני הדודים, שָׁמְנו בין 80 ל-100 נפשות, גם אם נספור על אצבעות שתי הידיים כמה נשארו לא נגיע לעשרה. זהו האחוז שנשאר בכלל מהיהודים באירופה.

ההורים של מרדכי

עברנו תגלחות. תגלחת ניתנה רק לאלה שלא נשלחו ישר ל"מקלחת". באמצע הגולגולת השאירו שביל - כינים ("לזונגשטראסה"). כך אפשר היה להכיר אדם אם יברח, שהוא מהמחנה. מרחו אותנו עם משהו שצרב מאוד, איני יודע מה. נלקחנו לבירקנאו. היו שם כ-15 עד 17 צריפים ארוכים, כל אחד עם אלף חמש מאות איש בערך. צוענים לחוד, יהודים לחוד, טראנספורט של יהודים מלודז' לחוד וכו'. לא עבדנו. כאן נמשכה

הסלקציה. כל פעם היו תופסים כמה, במסדרים שנערכו פעמיים ביום, זורקים את הקורבנות לאוטו וישר להשמדה. כנראה שאותי חיפשו במיוחד כי לא היו בטוחים בי, אבל שרדתי. בבירקנאו הייתה מכסה יומית, שאותה היה צריך למלא, אז שרפו. אני זוכר איך חיסלו את הצוענים. הם ידעו מה יהיה איתם וצעקו, צעקו נורא. שמענו. ואחר כך עלה עשן.

קיבלנו מרק, אותו מרק המכונה "דראגנמוזה". תחילה לא יכולתי לאכול. עוד הייתי חסון. אח"כ נשברתי ואכלתי, ועוד איך! חודשיים נמשך הסייט של בירקנאו.

אח"כ היינו שבועיים בדכאו. למה הביאו אותנו לשם איני יודע. משם הסייעו אותנו ברכבת

למולדורף. היו שם שני מחנות. התהלכתי אז כבר בבגדים של נייר ובנעלי עץ, שקיבלנו מהגרמנים. לא התקלחנו אף פעם. היינו קלי תנועה, אנשים בלי בגד ורכוש, כלום לסחוב. היה קל להעביר אותנו ממקום למקום. במולדורף זה חפרנו תעלות, אותן כיסינו ב"גגות". זה היה ביתנו. התחלנו לבנות בית חרושת תת קרקעי למטוסים.

אפשר לספר ולספר על החיים במחנה. בתי השימוש היו קרש על פני בור עגול. הספורט של הגרמנים היה לקחת מקל ארוך ולהתחיל להרביץ ליהודי העושה צרכיו, כדי שנאלץ לקום ולרוץ עם מכנסיים מופשלים. עשית חשבון איפה לכרוע שלא יוכלו לפגוע בך. ואז היו צוחקים... איך שהיו צוחקים.

היינו יחד עם שבועיים מכל העולם, רובם יהודים. עבדנו בשתי משמרות, משעה 6 עד 6, ביום ובלילה. עבדנו כמו חמורים, סחבנו שקי מלט. אני זוכר את הזקן בן השבעים שצעק עלינו כל הזמן, "צעמענט הויך! צעמענט"... הלכנו 8 ק"מ בחורף ובקיץ כדי להגיע למקום העבודה. כאן עשינו לנו בגדים משקי מלט. זה היה ממש חם אפילו יותר מבגד רגיל. ודאי שלא תפרנו עשינו הכל בקיפולים. מי שלא יכול היה ללכת, הגרמני היה צועק עליו: "וואלסט דו נישט, אדער קאנסט דו נישט?" (אינך רוצה או אינך יכול?) כמובן שכל תשובה לאחת השאלות, ולא חשוב איזו, הייתה מחסלת אותך. הברירה הייתה רק לקום ולרוץ. זו הייתה שיטת הגרמנים בכל מקום.

במולדורף אבא מת ב-26 בפברואר 1945, חודשיים לפני השחרור. הוא מת מדזינטריה.

לפעמים החליפו לנו את העבודה. עבדנו באיסוף תפוחי אדמה. אחרי המלחמה היו גרמנים בסביבה שאמרו: "אנחנו לא אשמים. לא ידענו". זה שקר! הם ראו אותנו כי עבדנו למענם. מכל הגרמנים האלה לא היה אף אחד שביקש לעזור לנו במשהו. כולם, פרט לנער בן 16, מנקה ארובות בתחנת הרכבת. הוא זרק לנו תפוחי אדמה, ומתוך כך שרצה לעזור הביא אסון, כי האנשים התנפלו על מה שזרק ורמסו אחד את השני. האמריקאים החלו להפציץ את הסביבה. פעם גם הפציצו את המחנה שלנו. הגרמנים רעדו מפחד והתחפרו באדמה, בשעה שאנו עמדנו גלויים והסתכלנו באווירונים.

הפציצו אז את מינכן קשה מאוד. זה היה במארס – אפריל. פגעו גם במקום העבודה שלנו. עברנו לתחנת הרכבת להעמיס חציץ. אחר כך לקחו אותנו לאיזה מקום בטירולים, כ-20 ק"מ מאינסברוק. חשבו להשימד אותנו בזריקות בנזין, אבל לא הספיקו. בנזין לרכב לא היה, אבל להמית עם בנזין היה.....

מרדכי בסיום המלחמה

החלק הבא הוא הכי קשה. ב-22 באפריל לקחו אותנו ברכבת. כבר לא הייתה שליטה על הנעשה בצד הגרמני. נסענו כ-20 ק"מ סך הכל, במשך יומיים. פה הוסיפו קטר, שם הורידו. ב-24 באפריל השאירו אותנו עומדים בתחנת פויאינג לא הרחק ממולדורף. כבר היה אי סדר מוחלט. באותו היום היה הניסיון לרצוח את היטלר. לפתע הודיעו לנו שאנחנו חופשיים. הסתלקנו. כל אחד הלך לאן שרצה.

נכנסתי לכפר אחד והורדתי בגדים מחבל. התלבשתי. ראיתי מישהו עם כיכר לחם. התנפלתי עליו והוצאתי חצי מידי. במחנה מולדורף הייתי זוחל כל ערב לאורך הגדר למזבלה של הס"ס וממלא את בגדי בקליפות תפוחי אדמה, כי זה מזין. היה מסחר במחנה באוכל. גם על חשבון "אחרי השחרור". היו גם גניבות, לא הכל היה חלק.

לאחר שהיינו חופשיים כשעתיים או שלוש, הייתי בשדה, פתאום שמעתי יריות. ירו מכל עבר. נשכבתי. הגיעו אנשי חיל האוויר

הגרמני. התברר שהם תפסו את מקום החיילים שהסתלקו. הם נתנו לנו שמיכות ופקדו לאסוף את היהודים שנפגעו בשדה. אספנו סלוניקאי פצוע ונכנסנו עם האלונקה לשער המחנה. שם, משני הצדדים חיכו לנו חיילים גרמנים. הם החלו להכות אותנו ולבעוט. נפצעתי קשה בראש. יש לי סימן שם עד היום. זכרתי את גורל הנשארים לשכב ובשארית כוחותיי זחלתי לעבר הקרון. מישהו משך אותי פנימה. שכבתי ארבעה ימים ללא הכרה. האמריקאים חזרו והפציצו. רבים נהרגו, גרמנים ויהודים. למזלנו נפגע הקטר והרכבת נשארה תקועה.

כאשר התעוררתי היה זה באחד במאי בבוקר. היה קר מאוד ושלג. הכל היה לבן. היינו אז כ-20 ק"מ מאינסברוק. הגרמנים כבר לא היו. הסתלקו. הייתי ערום, כי הורידו הכל מעלי. הייתי מלא כינים ופשפשים. שקלתי 35 קילו, אך חופשי! עשיתי את דרכי בחזרה להונגריה. הייתי כבר בן חמש עשרה וחצי. מצאתי את אחי ואת אחותי. אחי נשאר בהונגריה, אחותי היום בבאר שבע. כעבור שנה החלטתי לעזוב את הונגריה והגעתי למחנות הפליטים בגרמניה...

סוף דבר

ב- 1993, 49 שנים לאחר השחרור, יצאתי עם אחותי למסע שורשים בהונגריה ובגרמניה. במסגרת זו החלטתי לחזור שוב למקומות המקוללים, בהם הייתי עם אבי בטרם נפטר ואחר כך לבדי - זכאו, מולדורף, פואינג וזייסהאופט. צילמתי ותיעדתי את הכל בווידאו.

במולדורף, לאחר נסיעה והליכה ביער עבות, הגעתי לשרידי המפעל התת קרקעי למטוסים (האופטבאשטלה), שם העבידו אותנו בפרך. שכבו שם גושי בטון אדירים על פני שטח ברדיוס של שני ק"מ, עמוק בתוך היער. הכל היה מכוסה צמחיה, נסתר מעיני מבקרים. הדרך לשם לא קלה. בכל המקום הגדול הזה לא נמצא אף שלט, אף זכר לכך שכאן מתו מעבודה מפרכת, יום יום, עשרות יהודים. במשך השנתיים שהיינו במקום הגיע מספרם לאלפים – יהודים מפולין, מיוון, ורבים, רבים מהונגריה. לבסוף נתגלה רק שלט אחד המזהיר לא להתקרב בגלל סכנה... סכנה למי? אולי למודיעין הגרמני.

בכפר עצמו הגענו לבית הקברות היהודי, שם נקברו בקבר המוני המתים משני מחנות מולדורף. המקום עצמו מוקף גדר, אך מוזנח. המצבות שבורות, רק המצבה המרכזית נותרה שלמה. ממול נמצא בית הקברות הגרמני. הוא מטופל יפה, הכל לפי הסדר המופתי הידוע שלהם. בשיחה עם גרמני זקן אחד נודע לי דבר שהיה ידוע לי מכבר. כאשר הצבא האמריקאי נכנס למחנות מולדורף ונתגלו לעיניהם כל הזוועות, האמריקאים הוציאו את כל אנשי הכפר מבתיהם וציוו עליהם לאסוף את כל הגוויות שהיו פזורות במחנות ולקבור אותן. כולם הובאו לקבר אחים בבית הקברות היהודי הקטן. ועוד סיפר לי הגרמני, שלדעתו לא יהיה עתיד לבית הקברות היהודי בגלל חוסר מקום בבית הקברות הנוצרי. חושבים לחסלו ולהעביר את שרידיו במוקדם או במאוחר למקום אחר. בעקבות דבריו אני רואה שמחובתי לפעול כדי למנוע דבר זה, שהוא חילול זכרם של אלה אשר ניספו במחנות. יחד עם ניצולים אחרים אשתדל לדאוג שיוצב שלט נאות במקום העבודה ושגם בית הקברות היהודי ישאר במקום ויטופל. מי ייתן ואצליח.